

2023/2024 metų šildymo sezono apžvalga. Kokia prasmė skelbti jo pabaigą ar pradžią?

2024 m. balandžio 22 d. Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos informacija

Nepaisant labai permainingų orų, Lietuvoje neužilgo baigsis dar vienas šildymo sezonas, kuris palyginus su ankstesniaisiais metais pasižymėjo švelnesne žiema ir nebešokinėjančiomis, o stabiliai mažėjančiomis šilumos kainomis. Dėl šių priežasčių šildymo sąskaitos gyventojams buvo vidutiniškai apie 18 proc. mažesnės lyginant su 2022/2023 metų šildymo sezonu.

Šių metų šildymo sezono pabaiga, kai daugelis savivaldybių išjungus šildymą, jį vėl pratęsė, subjurus orams ir pasipiktinus gyventojams, privertė dar kartą pasvarstyti - kas tas šildymo sezonas? Kokia jo esmė ir prasmė?

Reikėtų pradėti nuo istorijos. Centralizuoto šilumos tiekimo sistemos Lietuvos miestuose ir miesteliuose buvo įrengtos sovietmečiu, panaudojant to laikmečio technologijas ir organizacinius sprendimus. Radiatorius šildantis vanduo pasiekdavo per grupinius paskirstymo šilumos punktus (grupines boilerines), kuriuose buvo ruošiamas geriamasis karštas vanduo. Pastatuose buvo įrengti primityvūs „elevatoriniai“ šilumos punktai, kuriuose, primaišant atvėsusio vandens į paduodamą, buvo tiesiog proporcingai pažeminama šildančiojo vandens temperatūra. Šildymo reguliavimas buvo „kokybinis“ – tai yra visam miestui reguliuojama tinklų vandens temperatūra, o proporcingai ir kiekvienam pastatui. Toks centralizuotas šildymo reguliavimas turėjo eilę trūkumų, nes visų pastatų šildymo reguliavimas buvo kolektyvinis. Pavasarį ir rudenį daug pastatų buvo perkaitinami, žiemą reikėjo palaikyti aukštą tinklų temperatūrą, o tai lėmė didelius šilumos perdavimo nuostolius. Šildymo sezono pradžia ir pabaiga buvo neišvengiamai kolektyvinė ir visuotinė.

Situacija iš esmės pasikeitė kai Nepriklausomybės laikotarpiu, maždaug 2000-2004 metais „grupinės boilerinės“ Lietuvoje buvo panaikintos. Šildymo reguliavimas ir karšto vandens ruošimas perkeltas į kiekvieną pastatą. Taip pastatuose, su retomis išimtimis, atsirado individualūs šilumos punktai, kurie tapo „neatskiriami pastato dalimi“ ir kurių veikimas tiesiogiai susietas su konkreto pastato poreikiais. Individualiuose šilumos punktuose įrengti automatinio reguliavimo įtaisai, kurie, reaguodami į išorės ir patalpų temperatūrą, šildymo sistemos vandenį šildo tik tiek, kiek reikia palaikyti pastate higienos normas. Jeigu lauke šilta, automatika visiškai nebešildo vandens ir radiatoriai atvėsta. Tokioje situacijoje „šildymo sezono“ sąvoka netenka technologinės prasmės. Dėl to, pavyzdžiui, Skandinavijos šalyse šildymas įjungtas visus metus, o jei šilumos nereikia, tai automatika ir neleidžia kaitinti radiatorių.

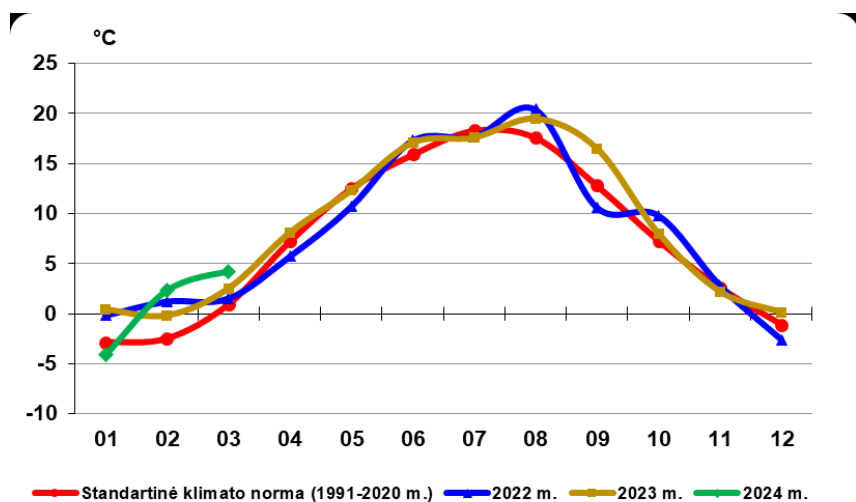
Absoluti dauguma centralizuotai šildomų pastatų Lietuvoje turi analogiškas šildymo reguliavimo sistemas ir taupiai naudoja šiluminę energiją, o šildymo sezono pradžia ir pabaiga labiau susieta su kompensacijų už šildymą mokėjimu. Tai irgi galima lengvai sutvarkyti nustatčius jų mokėjimo laikotarpį, pavyzdžiui, nuo spalio 1 d. iki balandžio 30 d. Ilgiau šildyti ir poreikio iš esmės nebūna. Šiluminės energijos bus suvartojama tik tiek, kiek reikia, o gyventojams neteks kankintis netikėtai atvėsus orams.

Įprastai šildymo sezonas Lietuvoje trunka apie 6 mėnesius: prasideda spalio viduryje ir baigiasi balandžio antroje pusėje, bet pasitaiko ir išimčių kuomet užsitęsia iki gegužės pradžios. Sprendimą baigti šildymo sezoną priima miesto savivaldybė, atsižvelgdama į lauko oro temperatūrą ir tolesnių periodų prognozes. Šiomet kai kurios savivaldybės jau buvo apsisprendusios baigti šildymą, tačiau ir vėl atvėsus orams suskubo atšaukti nutarimus ir vėl tęsti šilumos tiekimą pastatams, kad gyventojams būtų užtikrintos higienos ir komforto sąlygos.

Šių metų patirtis parodė, kad „šildymo sezono“ skelbimo reliktas - tikra atgyvena ir nekorektiška priemonė iš esmės pasikeitus šildymo technologijoms. Pažymėtina, kad nors šildymo sezonas ir baigiasi, tačiau šilumos tiekimas iki kiekvieno pastato vyksta ištisus metus, nes karšto vandens

ruošimo procesas nenutrūksta. Tad namo valdytojai gali įjungti ar išjungti šildymą bet kuriuo metu, jeigu taip nusprendžia dauguma bendraturčių arba ir be šildymo palaikomos higienos normos gyvenamosiose patalpose.

Klimato faktorius, darantis didžiausią įtaką šilumos suvartojimui, yra išorės lauko oro temperatūra. Kuo lauke vėsiau, tuo didesnio šilumos kiekio reikia patalpoms šildyti.

Vidutinė oro temperatūra Lietuvoje 1991–2020, 2022, 2023 ir 2024 m. (www.meteo.lt)

Atskirų šildymo sezonų temperatūrų palyginimas (°C)

Mėnuo	Daugiametė vidutinė mėnesio temperatūra	2022/2023 šildymo sezonas		2023/2024 šildymo sezonas	
		2022	2023	2023	2024
Lapkritis	+1,9	+4,0		+2,1	
Gruodis	-1,8	-3,3		+0,1	
Sausis	-3,2		-0,2		-4,1
Vasaris	-3,1		+1,1		+2,3
kovas	+0,5		+1,5		+4,2
5 mėnesių vidurkis	-1,1	+0,62		+0,92	

2023/2024 metų šildymo sezonas buvo nors ir nežymiai, bet 0,3 °C šiltesnis, nei 2022/2023 metų laikotarpiu, tad ir šilumos (kWh/ m²) buvo suvartota **apie 2 proc. mažiau**, jei pastate neįvyko esminių energijos vartojimą įtakančių pasikeitimų (pvz. renovacija).

Mažesniai sąskaitų dydžiai šiemet daugiausia įtakos turėjo nukritusi šilumos kaina, kuri, lyginant su 2022/2023 metų šildymo sezonu (lapkričio, gruodžio, sausio ir vasario ir kovo mėn.) buvo vidutiniškai **apie 16 procentų mažesnė**. Kiekviename Lietuvos mieste šiluminės energijos vieneto kaina (ct/kWh) yra skirtinga, vidutinės jos reikšmės atskirais mėnesiais pateiktos lentelėje:

Vidutinė šilumos kaina Lietuvoje (ct/kWh be PVM)

Mėnuo	Šilumos kaina ct/kWh		Šilumos kaina ct/kWh	
	2022	2023	2023	2024
Lapkritis	9,7		7,6	
Gruodis	9,5		7,6	
Sausis		9,2		7,6
Vasaris		8,7		7,5
kovas		7,8		7,1
VIDURKIS	8,98		7,46	

Ši šildymo sezoną tipiniuose senos statybos neapšildintuose daugiabučiuose, buto savininkas šildymui vidutiniškai išleido apie 1,6 Eur/m². Prieš metus šildymas kainavo apie 1,9 Eur/ m². Kokybiškuose daugiabučiuose mokėjimai siekė apie 0,6 Eur/m², prieš metus buvo 0,8 Eur/m².

Vidutiniai mokėjimai už šilumą 2023/2024 metų šildymo sezoną, lyginant su 2022/2023 m.

	2022/2023 (+0,6 °C)		2023/2024 (+0,9 °C)	
Vidutinė šilumos kaina Lietuvoje be PVM*	9 ct/kWh		7,5 ct/kWh	
Sovietinės statybos tipinis daugiabutis, neapšildintas, su senomis vidaus šildymo ir karšto vandens sistemomis				
Šilumos suvartojimas ploto vienetai	21,0	kWh/m ²	20,7	kWh/m ²
Šilumos suvartojimas vidutiniame (60 m ²) bute	1260	kWh/butui	1242	kWh/butui
Vidutinio (60 m ²) buto šildymo sąskaita be PVM*	113	Eur/mėn	93	Eur/mėn
Naujos statybos ir pilnai modernizuotas daugiabutis				
Šilumos suvartojimas ploto vienetai	8,5	kWh/m ²	8,3	kWh/m ²
Šilumos suvartojimas vidutiniame (60 m ²) bute	510	kWh/butui	498	kWh/butui
Vidutinio (60 m ²) buto šildymo sąskaita be PVM*	46	Eur/mėn	37	Eur/mėn
Senas, labai prastos būklės daugiabutis				
Šilumos suvartojimas ploto vienetai	29,0	kWh/m ²	28,4	kWh/m ²
Šilumos suvartojimas vidutiniame (60 m ²) bute	1740	kWh/butui	1704	kWh/butui
Vidutinio (60 m ²) buto šildymo sąskaita be PVM*	157	Eur/mėn	128	Eur/mėn

* Gyventojams šilumos ir karšto vandens kaina taikoma be 9% pridėtinės vertės mokesčio (PVM), nes PVM kompensuojamas Valstybės biudžeto lėšor

Patį didžiausią poveikį šildymo sąskaitoms turi atskiro pastato energetinė kokybė. Šilumos suvartojimas vienam kvadratiniam metrui ploto sušildyti tame pačiame mieste gali skirtis iki kelių kartų. Tai tiesiogiai lemia ir šildymo sąskaitos dydį.

Kovo mėnesį vidutinė 60 m² buto sovietinės statybos daugiabutyje buvo apie 66 Eur. Įvertinant, kad balandis būna šiltesnis už kovą, tikėtina, kad vidutinė sąskaita už balandį bus dar mažesnė. Vadinasi, paros šildymas butui vidutiniškai kainuoja apie 1,5-2,0 Eur. Tiek būtų susitaupyta per parą anksčiau išjungus šildymą. Kai kurie gyventojai teigia – pasišildys elektriniu šildytuvu. Tačiau šiuo atveju 1 kW galios elektrinis šildytuvas tokią sumą „prisuktų“ per kelias valandas. O ir šilta būtų tik viename kambaryje. Nekalbant apie diskomfortą, higieną, ligas ir vaistus.

Akivaizdu, kad pasikeitus šildymo technologijoms ir gyvenimo sąlygoms „šildymo sezono“ sąvoka ir reglamentavimas turėtų būti iš esmės peržiūrėtas.